

ARCHEOLOGIENOTA KEERBERGEN - ACACIADREEF

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBELEN, E. DIRIX, N. PIL,
A. SYS & E. AUDENAERT

JUNI 2017

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Keerbergen - Acaciadreef

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix,
Nathalie Pil, Annelien Sys en Evelien Audenaert

Opdrachtgever

Pieter Goeron

Projectnummer

2017E297

Plaats en datum

Kortenaken, 16 juni 2017

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2017E297

ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	<i>Algemeen</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Beschrijving onderzoeksopdracht</i>	<i>4</i>
1.3	<i>Doelstellingen</i>	<i>7</i>
1.4	<i>Randvoorwaarden.....</i>	<i>7</i>
1.5	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>7</i>
2	Huidige & toekomstige situatie	8
2.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Toekomstige situatie</i>	<i>8</i>
3	Bureauonderzoek	10
3.1	<i>Landschappelijke & bodemkundige situering</i>	<i>10</i>
3.2	<i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>	<i>17</i>
3.3	<i>Historiek en cartografische bronnen</i>	<i>19</i>
3.4	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>25</i>
4	Resultaten bureauonderzoek	26
4.1	<i>Algemeen</i>	<i>26</i>
4.2	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	<i>26</i>
4.3	<i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek</i>	<i>27</i>
4.4	<i>Programma van maatregelen</i>	<i>28</i>
5	Bibliografie	29
6	Figurenlijst.....	30
7	Plannenlijst.....	31

1 INLEIDING

1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een verkavelingsaanvraag is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen

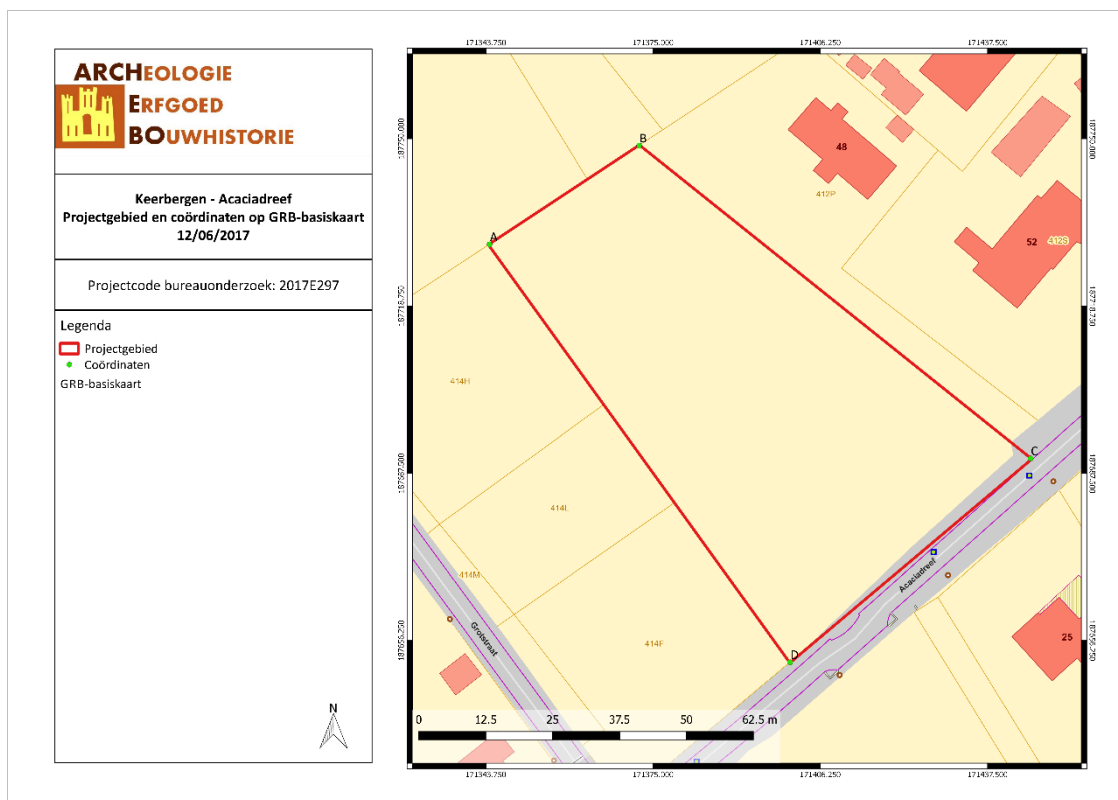
1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Pieter Goeron een archeologienota opgemaakt voor de verkaveling van een perceel aan de Acaciadreef in Keerbergen. Het bestaand perceel wordt opgedeeld in drie percelen, waarvan het achterste deel buiten de verkaveling valt. Het voorste deel wordt opgedeeld in twee percelen die elk worden voorzien van een bouwzone van ca. 240 m². Het hele projectgebied is ca. 4.320 m² groot.

Aangezien de aanvraag voor een verkavelingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in juni 2017 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Pieter Goeron was de opdrachtgever en contactpersoon. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

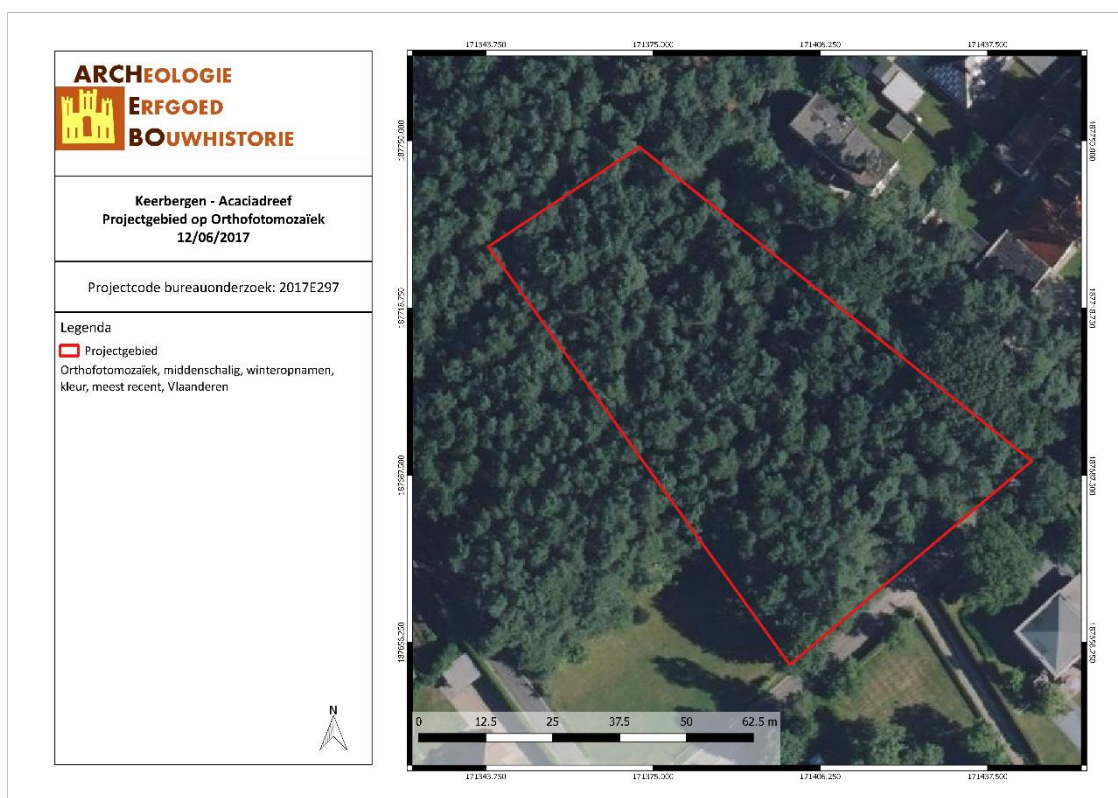
Administratieve fiche	
Naam site:	Keerbergen - Acaciadreef
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem
Ligging:	Provincie Vlaams-Brabant, Keerbergen, Acaciadreef 50
Kadaster:	Keerbergen, afdeling 2, sectie F, perceel 414B
Coördinaten:	A X 171344.436
	Y 187730.278
	B X 171372.391
	Y 187748.713
	C X 171445.531
	Y 187690.274
	D X 171400.586
	Y 187652.197
Opdrachtgever:	Pieter Goeron Schrieksebaan 25 3120 Tremelo
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba
Projectcode bureauonderzoek:	2017E297
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	ARCHEBO bvba (tijdelijk)
Grootte projectgebied:	Ca. 4.320 m ²
Uitvoeringsperiode:	van 6 tot 16 juni 2017
Reden van de ingreep	Verkaveling van het bestaand perceel en een aanpassing van de bestaande perceelgrenzen.
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein, de geplande werken en impact op het bodemarchief.
Termen Thesauri:	Bureauonderzoek, verstoring, verkaveling, ...

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het projectgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.

KEAC/17/06/12/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)

KEAC/17/06/12/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4 RANDVOORWAARDEN

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebossing in eerste instantie gekapt moet worden. Het kappen van de bomen dient te gebeuren tot op het maaiveld. Het verwijderen van de stronken mag enkel gebeuren na of in functie van het archeologisch onderzoek.

1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

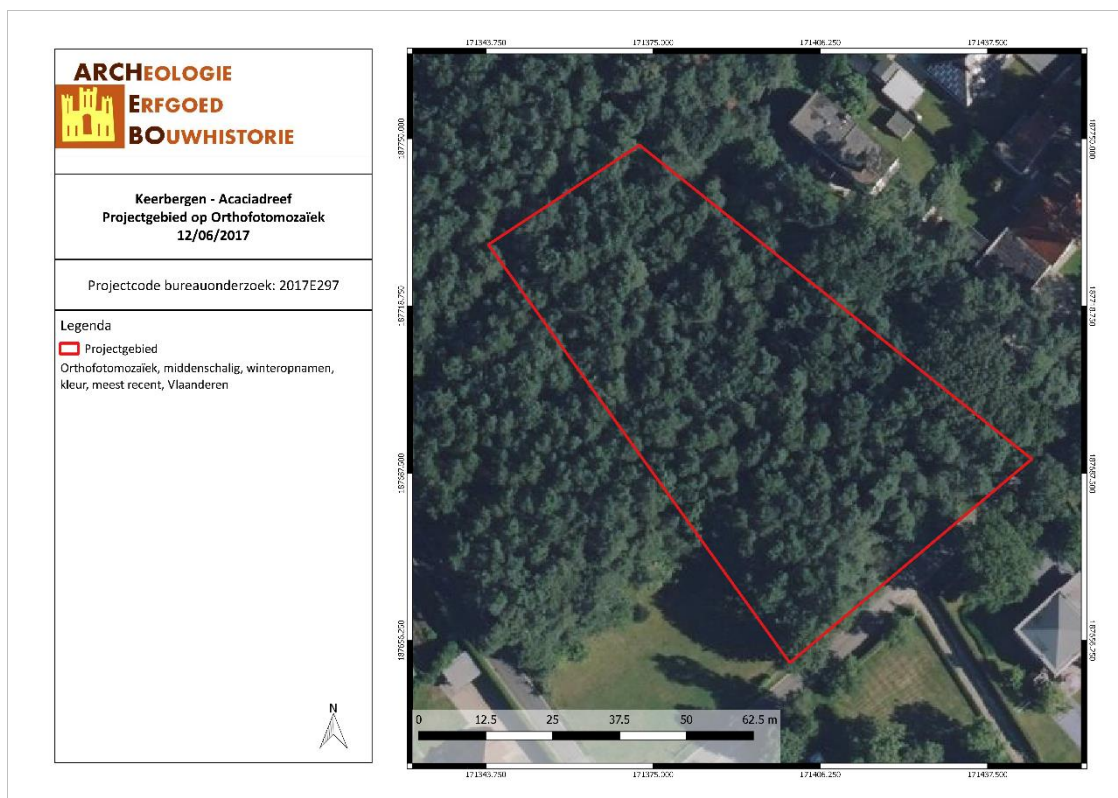
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het perceel van het projectgebied bevindt zich op een bebost gebied, gelegen aan de Acaciadreef (huisnummer 50) in de gemeente Keerbergen (provincie Vlaams-Brabant).

Figuur 4: Straatkant perceel aan de Acaciadreef (Google Street View, 2017)

Figuur 5: Zuidwestelijke zijde van het perceel aan de Acaciadreef (Google Street View, 2017)

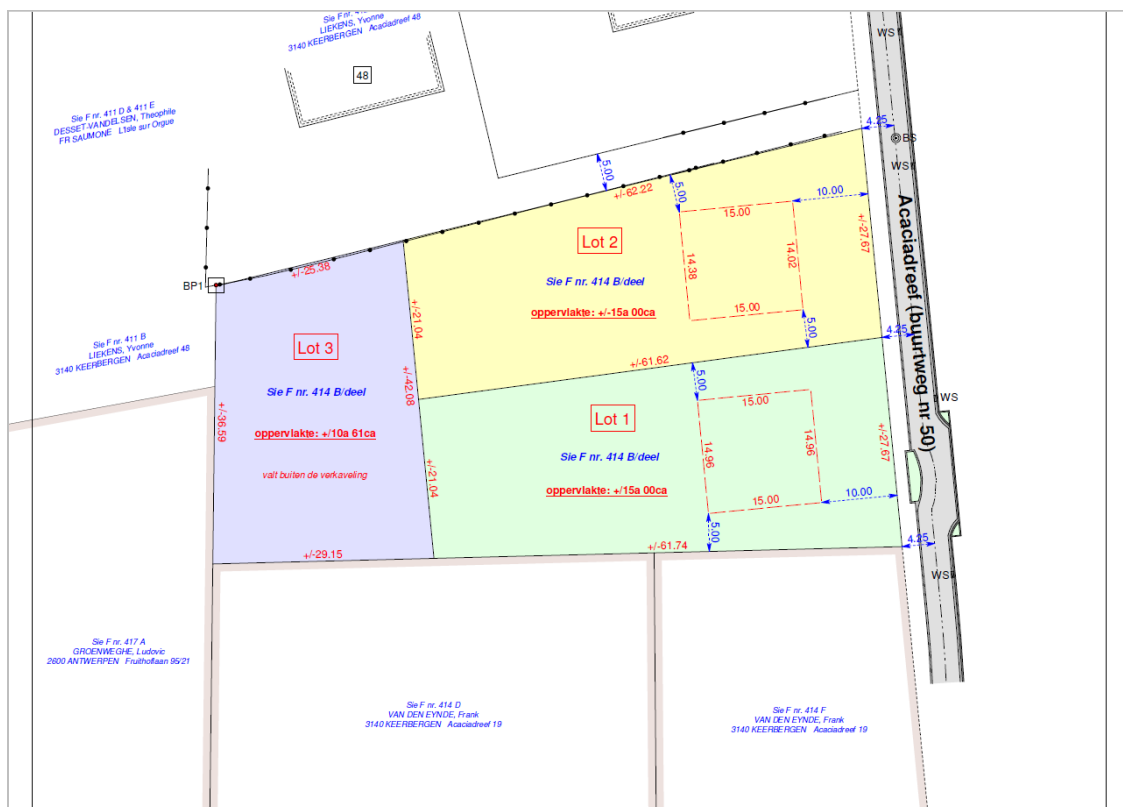

KEAC/17/06/12/3 - Digitale aanmaak

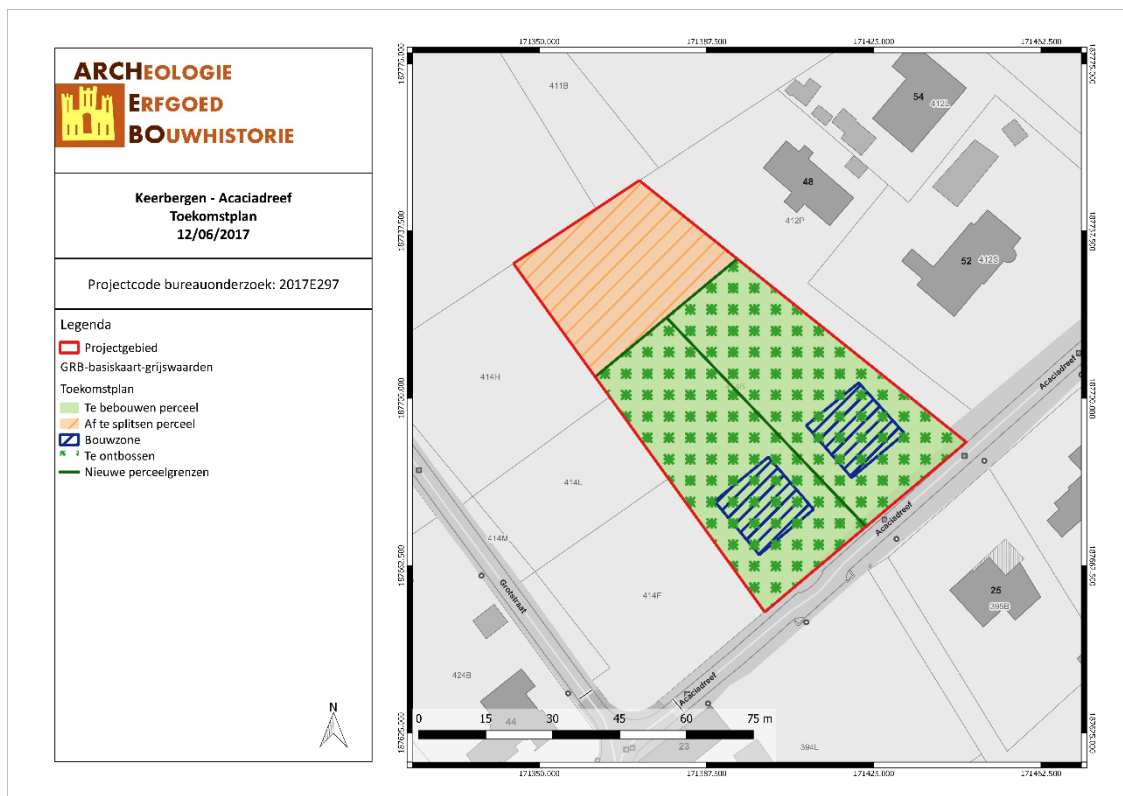
Figuur 6: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het perceel zal in drie loten verdeeld worden. In het noordwesten wordt één lot buiten de verkaveling gehouden. De rest van het perceel wordt in twee percelen verdeeld, die elk voorzien worden van een bouwzone van ca. 240 m².

Figuur 7: Ontwerpplannen voor de verkavelingsaanvraag (Pieter Goeron, 2017)

KEAC/17/06/12/4 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)

3 BUREAUONDERZOEK

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

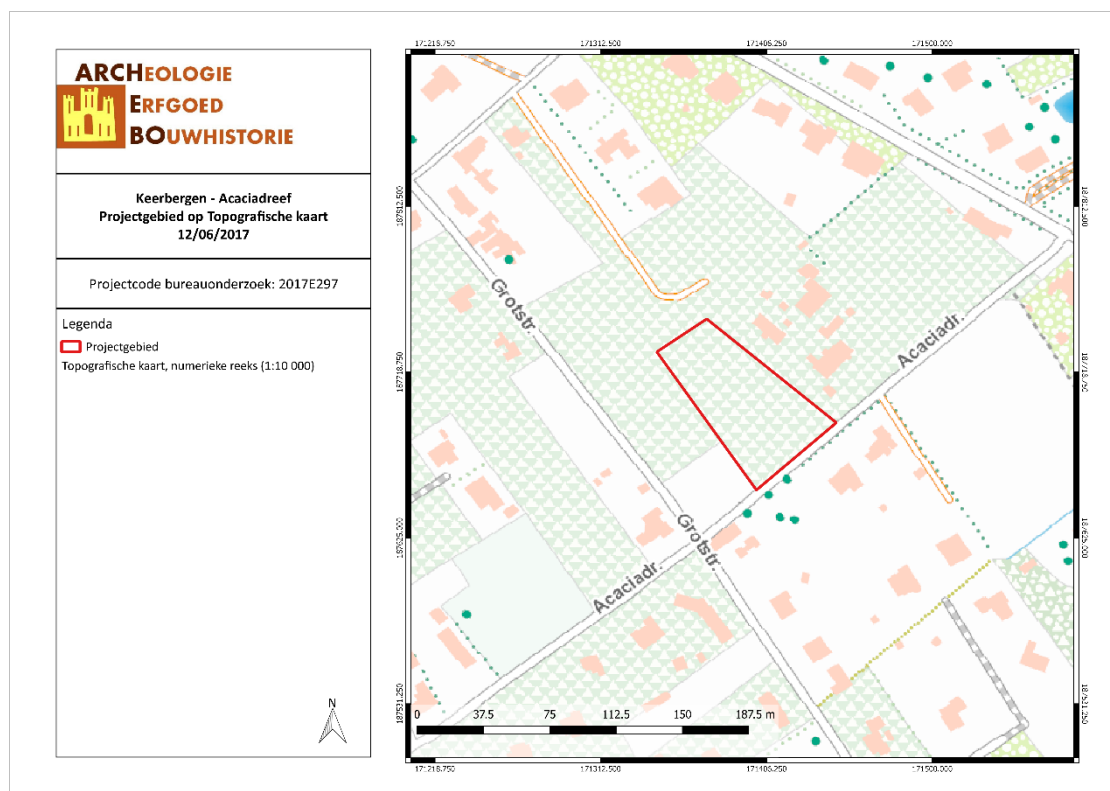
In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten van het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

De gebruikte kaarten werden in gegeoreferende vorm (Belge Lambert 1972) gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplott om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

3.1 LANDSCHAPPELIJKE & BODEMKUNDIGE SITUERING

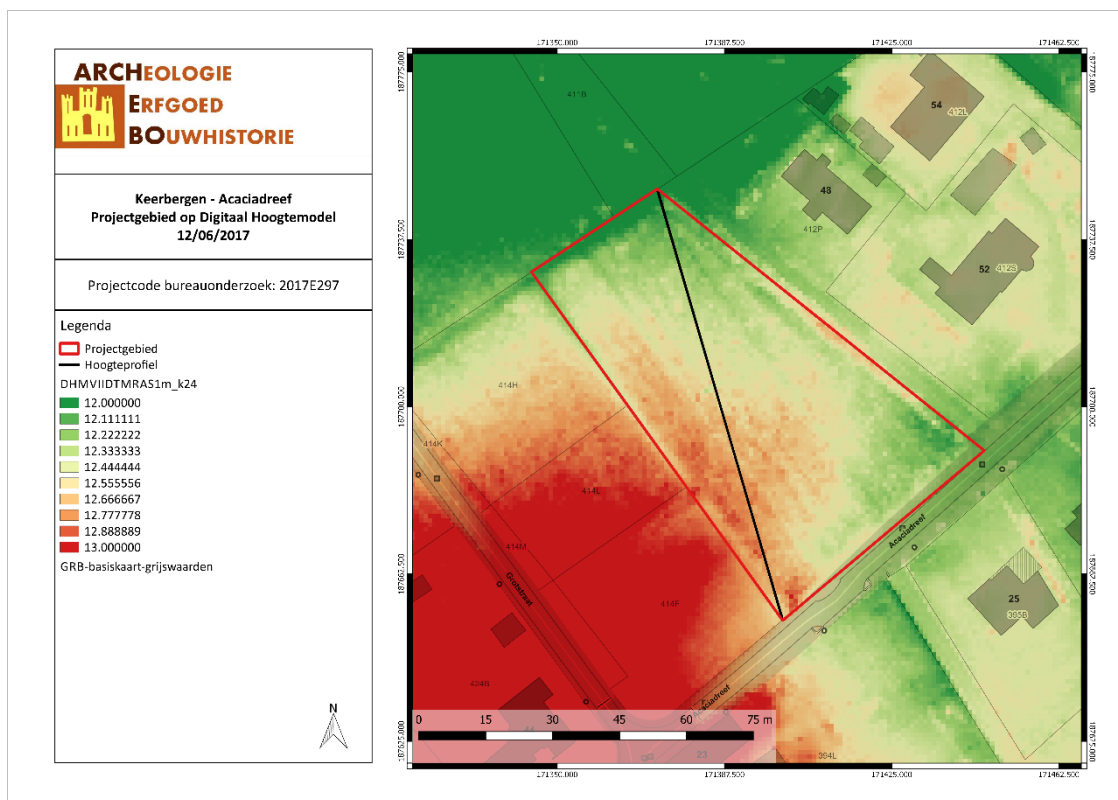
3.1.1 Topografische situering

Het projectgebied ligt aan de Acaciadreef in de gemeente Keerbergen, gelegen in de provincie Vlaams-Brabant. Keerbergen is grotendeels gelegen in de Zuiderkempen, het zuidwestelijk gedeelte van de gemeente ligt op de Dijle-Gete-Demeris. De gemeente ligt op ca. 9,5 km van Heist-op-den-Berg, op ca. 15,5 km van de stad Leuven en op ca. 13,5 km van de stad Mechelen. Het projectgebied ligt tussen ongeveer 11,7 en 13 meter boven de zeespiegel. Kadastraal ligt het projectgebied in afdeling 2, sectie F, perceel 414B.

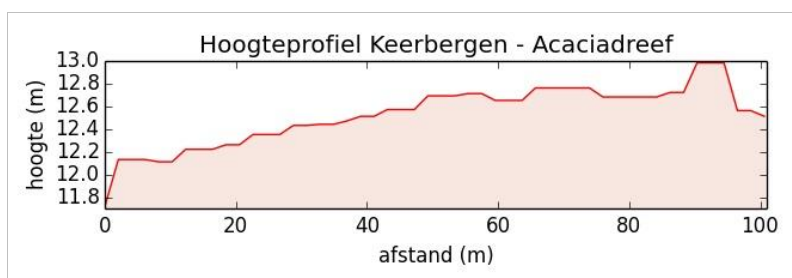
KEAC/17/06/12/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).

KEAC/17/06/12/6 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).

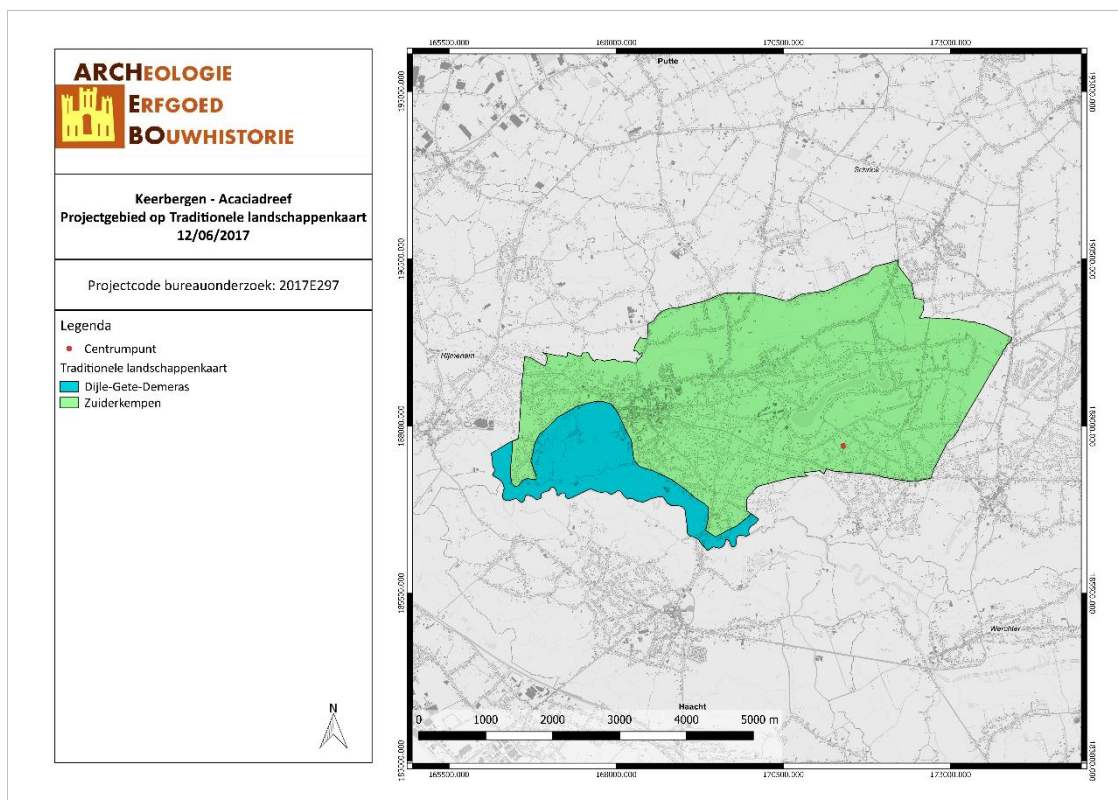
Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NO-ZW richting (Geopunt, 2017).

3.1.2 Geologie & landschap

3.1.2.1 Fysisch geografisch

De gemeente Keerbergen is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant, vlak aan de grens met de provincie Antwerpen, ten noorden van Leuven en ten oosten van Mechelen. Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Zuiderkempem'. Keerbergen vormt een deel van het duincomplex van Rijmenam-Keerbergen. Dit complex zorgt voor een golvend gebied in het zuiden en werd gevormd door opstuivingen uit de Dijlevallei.¹

¹ L. Baeyens, *Bodemkaart van België - Verklarende tekst bij het kaartblad Putte 59W* (Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw, 1975), 11.

KEAC/17/06/12/7 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Keerbergen aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)

3.1.2.2 Paleogeen & neogeen (Tertiair)

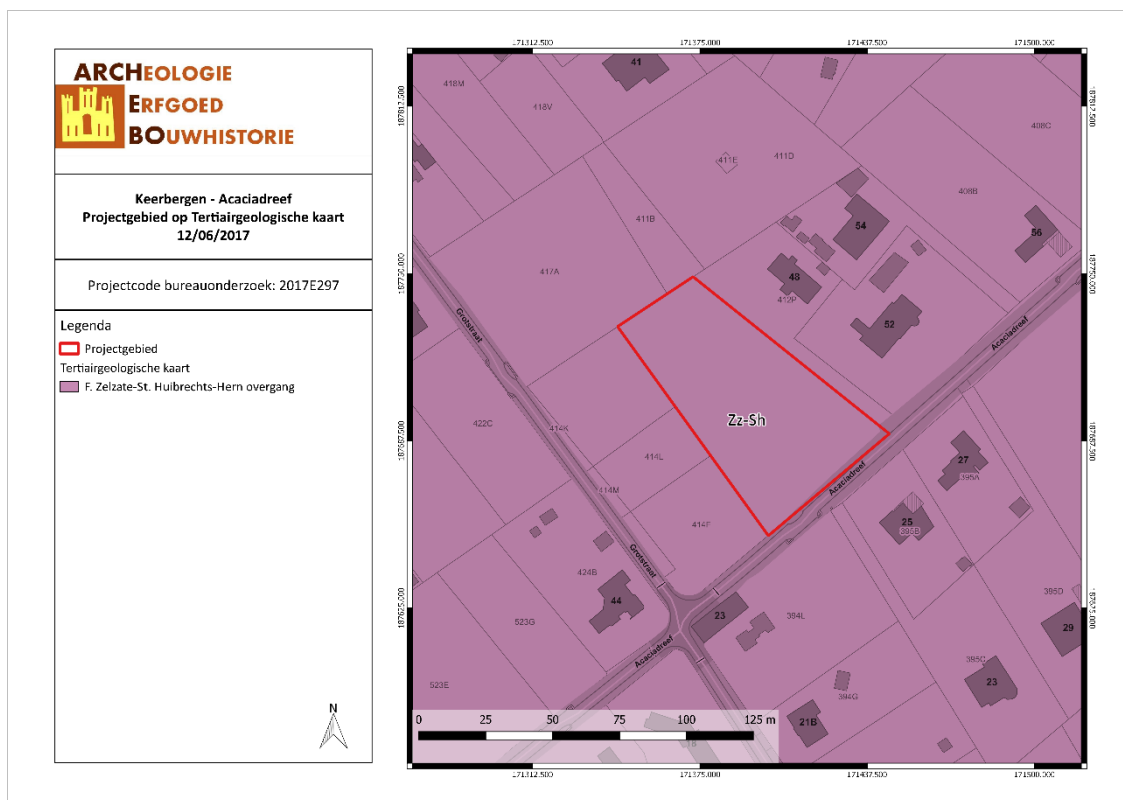
Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen de overgang tussen de Formatie van Zelzate en de Formatie van Sint Huibrechts-Hern.

De Formatie van Zelzate dateert uit het Priabonien tot het Vroeg-Oligoceen. Ze komt voor in het noorden van Oost-Vlaanderen en in de provincie Antwerpen tot aan het gebied tussen de Nete en de Demer. Deze formatie bestaat uit drie leden. Het eerste lid, het Lid van Bassevelde, bestaat uit een donkergrijs, middelmatig fijn, lemig zand dat glauconiet- en micahoudend is met dikke, grijze kleilenzen. Het Lid van Watervliet is een donkergroen, zandig klei. Het bovenste lid, het Lid van Ruisbroek, wordt gevormd door groengrijs zand, rijk aan fossielen.²

De Formatie van Sint Huibrechts-Hern dateert uit het laatste Eoceen tot Vroeg-Oligoceen (circa 32 miljoen jaar geleden). Ze komt voor in het noordoosten van België. De formatie bestaat uit twee leden. Tijdens een transgressie van de tertiaire zee werd eerst het homogeen Grimmeringen zand afgezet. Dit zeer fijn kleverig zand is glauconiet- en glimmerhoudend. Hierop volgde een daling van het zeeniveau waardoor het Neerrep Zand op deze laag kwam te liggen. Het Neerrep Zand is los fijn zand met sporen van schelpen. De lagen zijn gemiddeld een 20-tal meter dik.³

² Pieter Laga, Stephen Louwye, en Stéphane Geets, *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*, Geologica Belgica 4, 2001, 142.

³ F. Gullentops en L. Wouters, *Delfstoffen in Vlaanderen* (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBL, 1996), 16; Laga, Louwye, en Geets, *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*, 142.

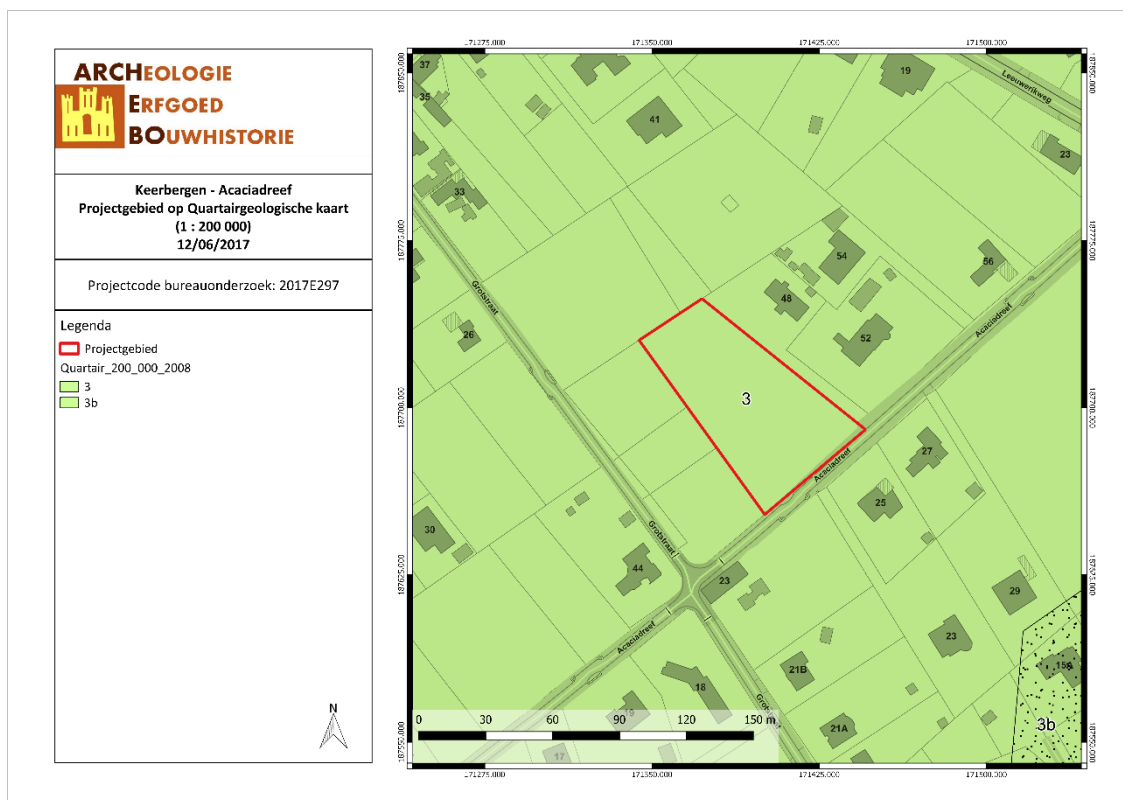

KEAC/17/06/12/8 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).

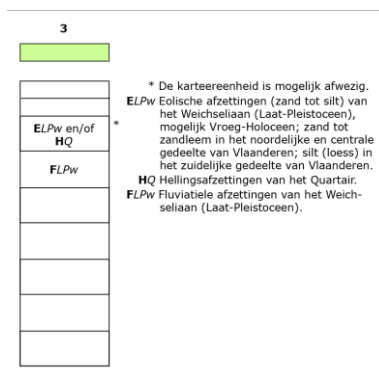
3.1.2.3 Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het projectgebied zich volledig binnen het type 3. Dit type is opgebouwd uit een onderlaag van fluviale afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Deze laag wordt vervolgens bedekt door eolische afzettingen uit het Weichseliaan tot mogelijk het Vroeg-Holoceen. In het noordelijk en centraal gedeelte van Vlaanderen zijn deze afzettingen opgebouwd uit zand tot zandleem, in het zuidelijk deel van Vlaanderen uit silt/leem.

KEAC/17/06/12/9 - Digitale aanmaak

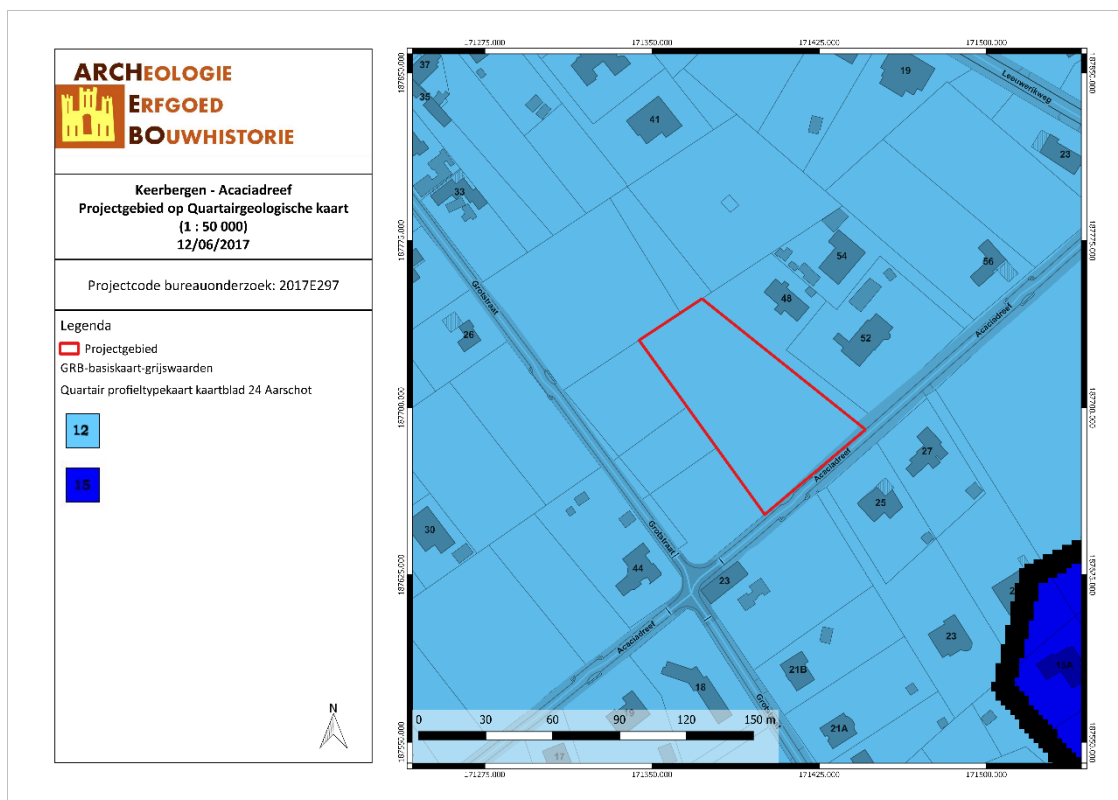
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Quartaargeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).

Figuur 15: Uitleg van het type volgens de quartaargeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).

Volgens de quartaargeologische kaart (1/50.000) kent het projectgebied het type 12. Dit type bestaat uit de Formatie van Zemst en de Formatie van Gent. De Formatie van Zemst dateert uit het Weichseliaan en is een overkoepelende term voor twee facies, namelijk het Lid van het Bos van Aa en het Lid van Lembeke. De gemiddelde dikte van deze afzettingen is ca. 10 meter. Het lid van het Bos van Aa is een grindrijk en zandig facies, het lid van Lembeke is een zandfacies. De Formatie van Gent dateert eveneens uit het Weichseliaan en bestaat uit eolische afzettingen. De maximale dikte van deze afzettingen is een vijftal meter. Het bestaat uit een homogeen afzettingsspakket, dat zandig is in het Dekzandgebied en zandlemig in het Overgangsgebied. In sommige regio's ligt onder dit pakket een alternerend complex van zand- en leemlagen.⁴

⁴ Frieda Bogemans en Marc Van Molle, *Toelichting bij de Quartaargeologische Kaart - Kaartblad 24, Aarschot* (Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 2007), 9–10.

KEAC/17/06/12/10 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Situering van het projectgebied op de Quartairegeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).

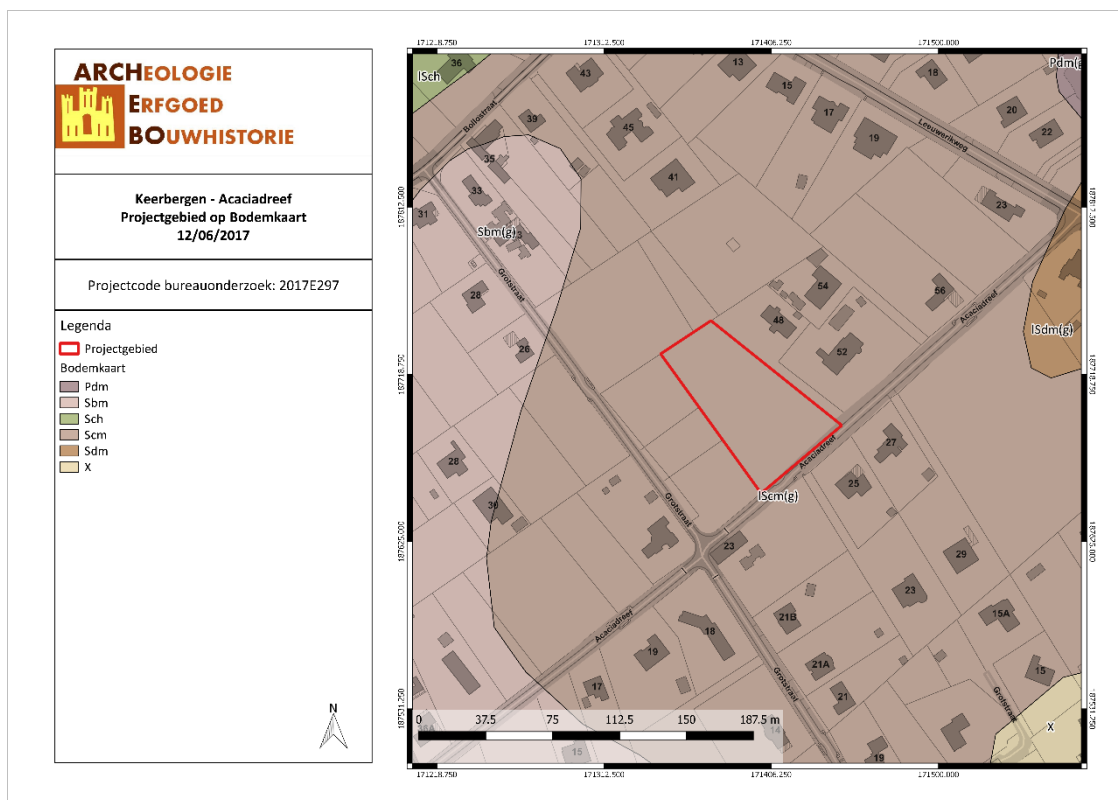
3.1.2.4 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het projectgebied omschreven als IScm(g). Het gaat om een matig droge, lemige zandgrond met dikke antropogene humus A horizont met grijsachtige kleur. Het substraat duidt op de aanwezigheid van leem op geringe diepte (ondieper dan 75 cm).

Deze matig droge plaggengronden hebben een humusdek dat meer dan 60 cm dik is, en dat rust op een begraven profiel meestal een Podzol. Het humusgehalte van het plaggendek ligt tussen 4 en 5 %. De roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm. Scm-bodems zijn optimaal vochthoudend in het voorjaar en drogen sterk uit in de zomer. De bodem is geschikt voor alle teelten. Veeleisende gewassen vergen evenwel een aanvullende bemesting en een regelmatige watervoorziening in de zomer.⁵

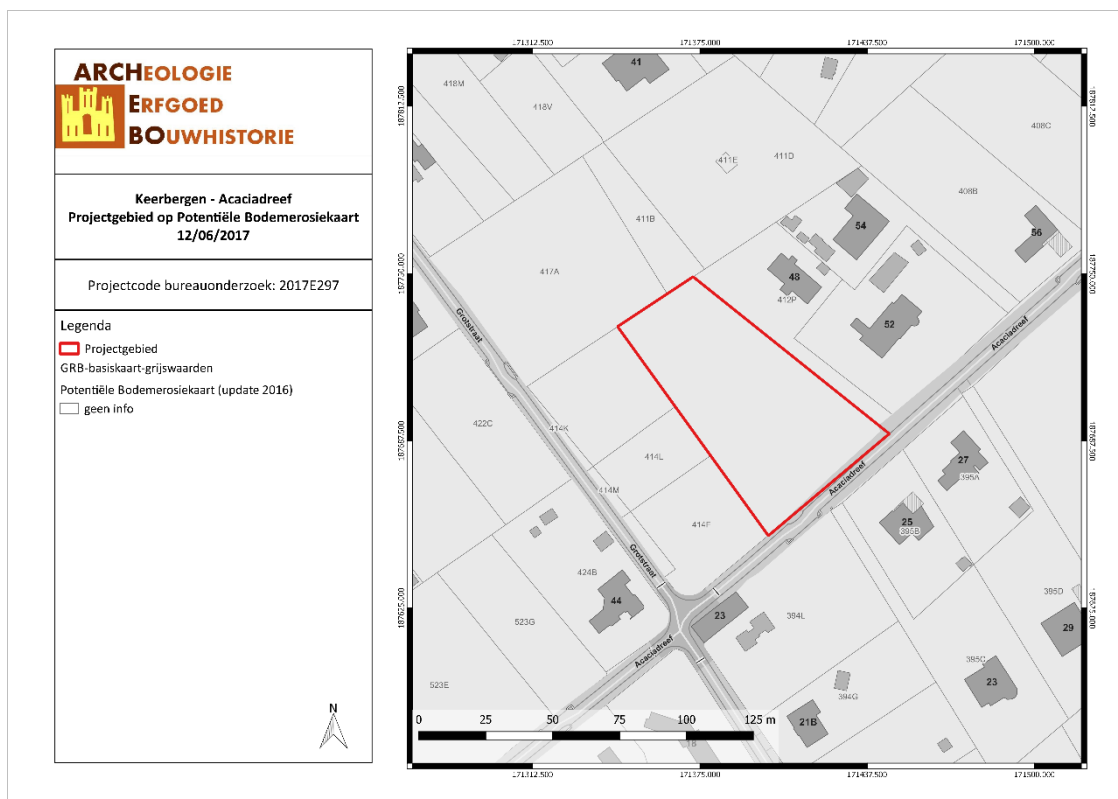
Op de Potentiële bodemerosiekaart is over het projectgebied geen informatie beschikbaar. Volgens de bodemgebruikskaart wordt het projectgebied gekarteerd als naaldbos, akkerbouw en weiland. Het grootste deel betreft naaldbos, het zuidoostelijk gedeelte is gekarteerd als akkerbouw. Het zijn slechts twee kleine delen aan de zuidoostelijke grens van het projectgebied die aangeduid zijn als weiland.

⁵ E Van Ranst en C Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 143, 179, 181.

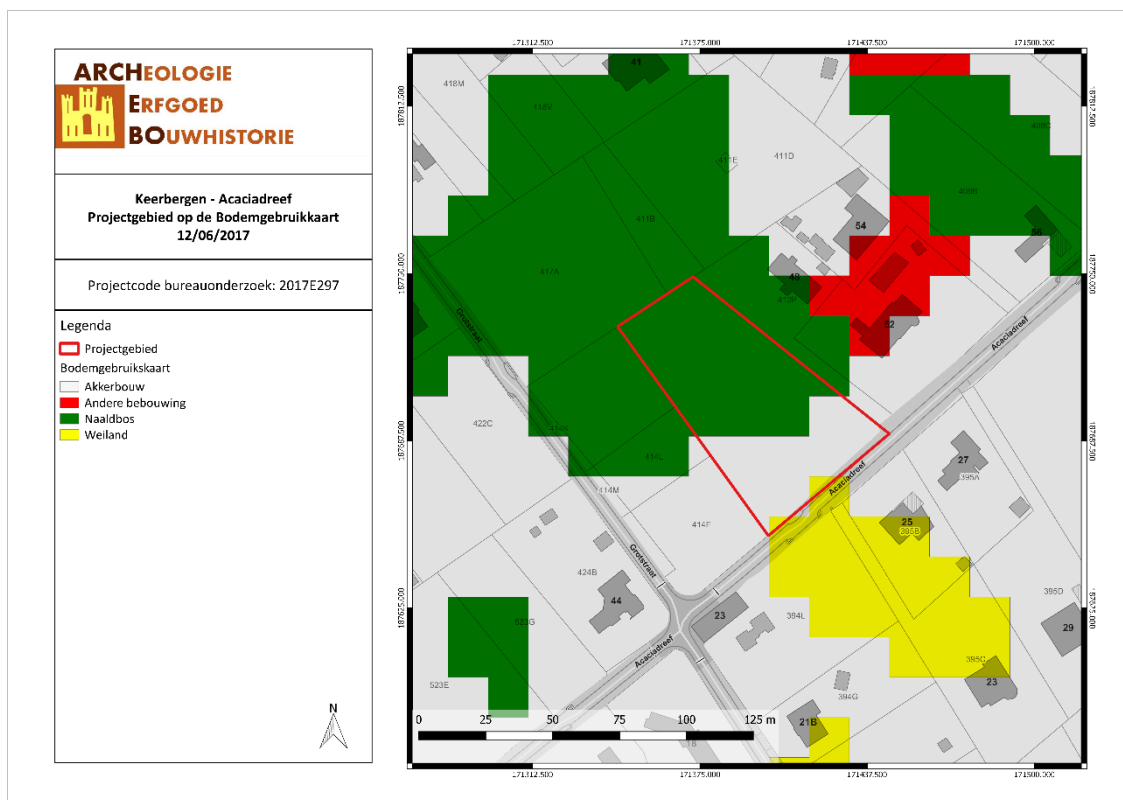
KEAC/17/06/12/11 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).

KEAC/17/06/12/12 - Digitale aanmaak

Figuur 18: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).

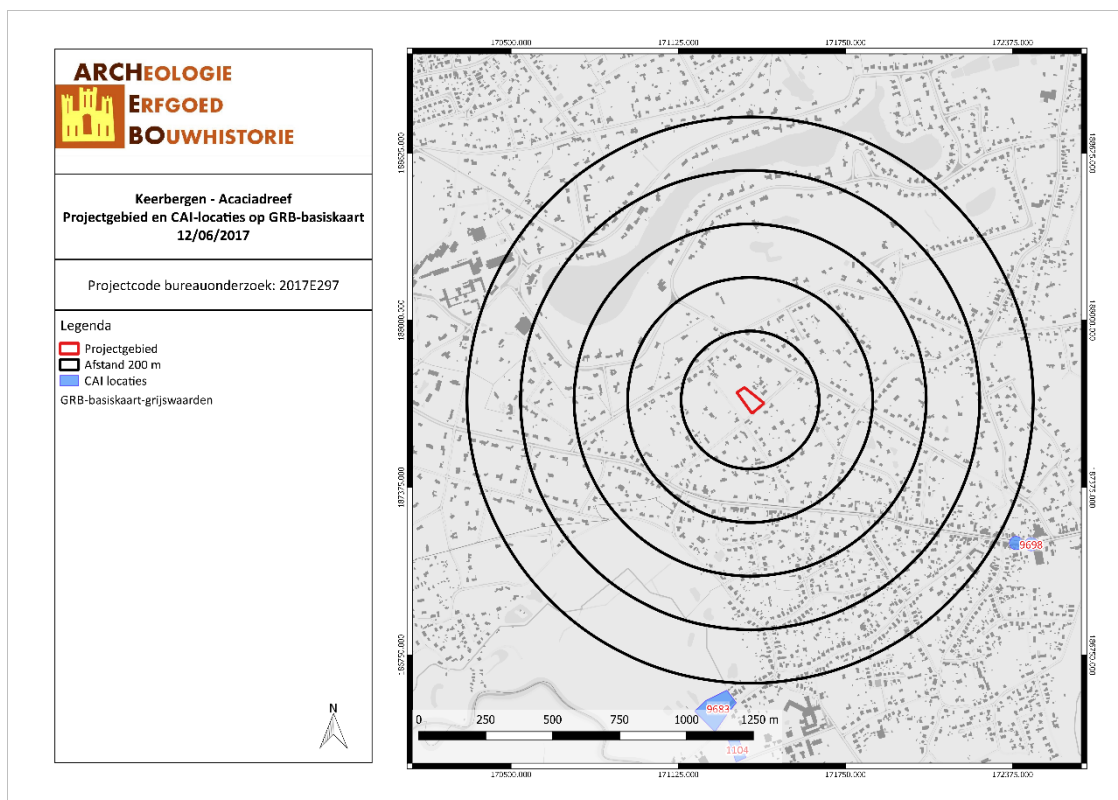
KEAC/17/06/12/13 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikkaart (Geopunt, 2017).

3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont geen vondsten in de directe omgeving. In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich eveneens geen archeologische waarden.

KEAC/17/06/12/14 - Digitale aanmaak

Figuur 20: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017).

3.2.2 Inventaris Onroerend Erfgoed (IOE)

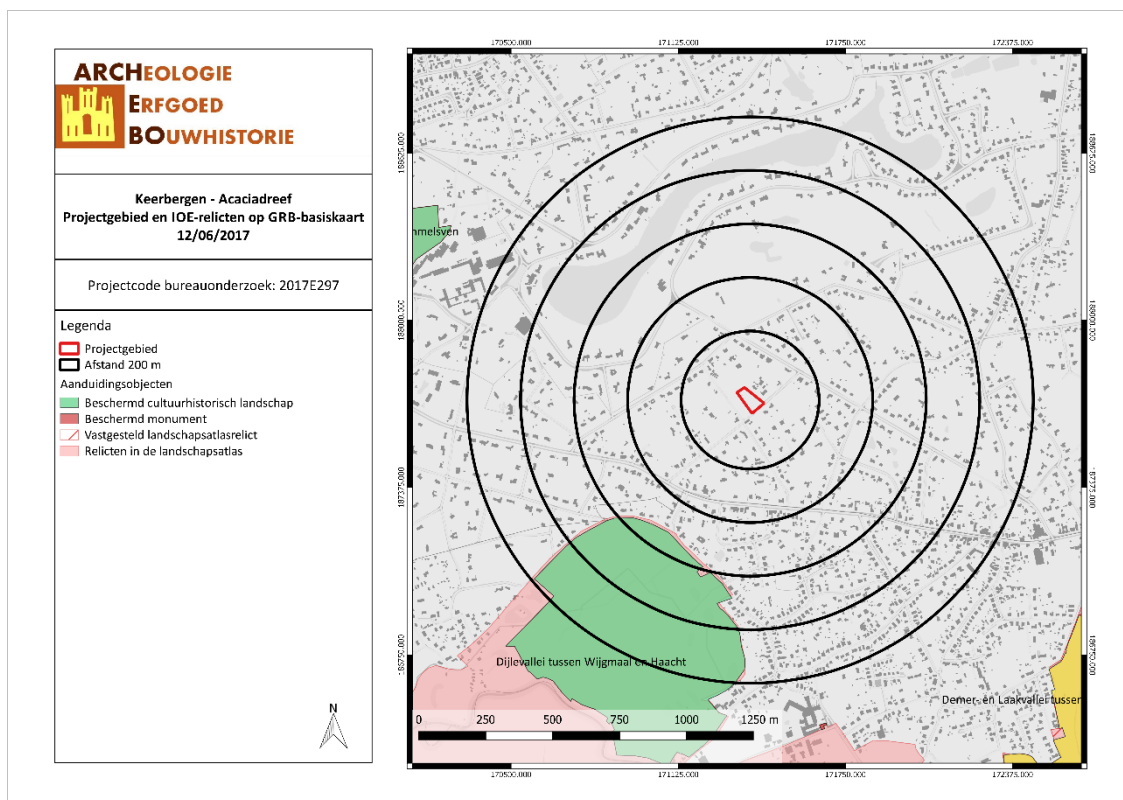
De Inventaris van het onroerend erfgoed biedt een overzicht van waardevol erfgoed in Vlaanderen. Zowel bouwkundig, archeologisch, landschappelijk als varend erfgoed zijn opgenomen in deze databank, goed voor meer dan 83.000 erfgoedobjecten in totaal. Op basis van diverse zoekcriteria kan er heel gericht naar de verschillende erfgoedobjecten gezocht worden. Erfgoedobjecten kunnen vastgesteld en/of beschermd zijn.⁶

In de ruime omgeving van het projectgebied is beschermd landschappelijk erfgoed vastgesteld, namelijk de Dijlevallei tussen Wijgmaal en Haacht dat op ongeveer 550 m van het projectgebied verwijderd is.⁷

ID	Relict	Bescherming	Datering
300492	Dijlevallei tussen Wijgmaal en Haacht	Landschappelijk erfgoed Dijlevallei tussen Wijgmaal en Haacht	20-04-1993

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Inventaris Onroerend Erfgoed", geraadpleegd 14 juni 2017, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed, "Dijlevallei tussen Wijgmaal en Haacht", *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 2017, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300492>.

KEAC/17/06/12/15 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Kaart met situering van het onderzoeksgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (AOE, 2017)

3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

3.3.1 Onderzoek historische bronnen

De stad wordt voor het eerst vermeld als 'Kyrberge' in een document uit 1079. Rond deze periode maakte Keerbergen deel uit van het prinsbisdom Luik. Sinds haar stichting in 1128, heeft de Abdij van Grimbergen ook een grote rol gespeeld in de geschiedenis van de stad. Keerbergen wordt als 'Kereberga' vernoemd in twee archivalische documenten uit 1215 en 1216 die bewaard worden in het archief van de abdij van Grimbergen. De stad verschijnt ook als 'Kereberche' en 'Kerberga' in documenten uit 1159 en 1178 uit het archief van de Abdij van Tongerlo. In de loop van de eeuwen kwam Keerbergen in handen van wereldlijke heren, namelijk de Berthouts van Grimbergen en Mechelen. Jan II Berthout van Berlaer zorgde ervoor dat onder zijn beheer Keerbergen uitgroeide van een dorp tot een stad. Op het einde van de 15de eeuw kwam de heerlijkheid in handen van de familie Cortenbach. De stad kwam in de loop van de daaropvolgende eeuwen in het bezit van verschillende families. Aan het begin van de 18de eeuw werd ze verkocht door Anne Marie d'Oyenbrugghe Duras. Tijdens WO II was het commandocentrum van het Amerikaans leger gestationeerd in het hotel Le Grand Veneur in Keerbergen.⁸

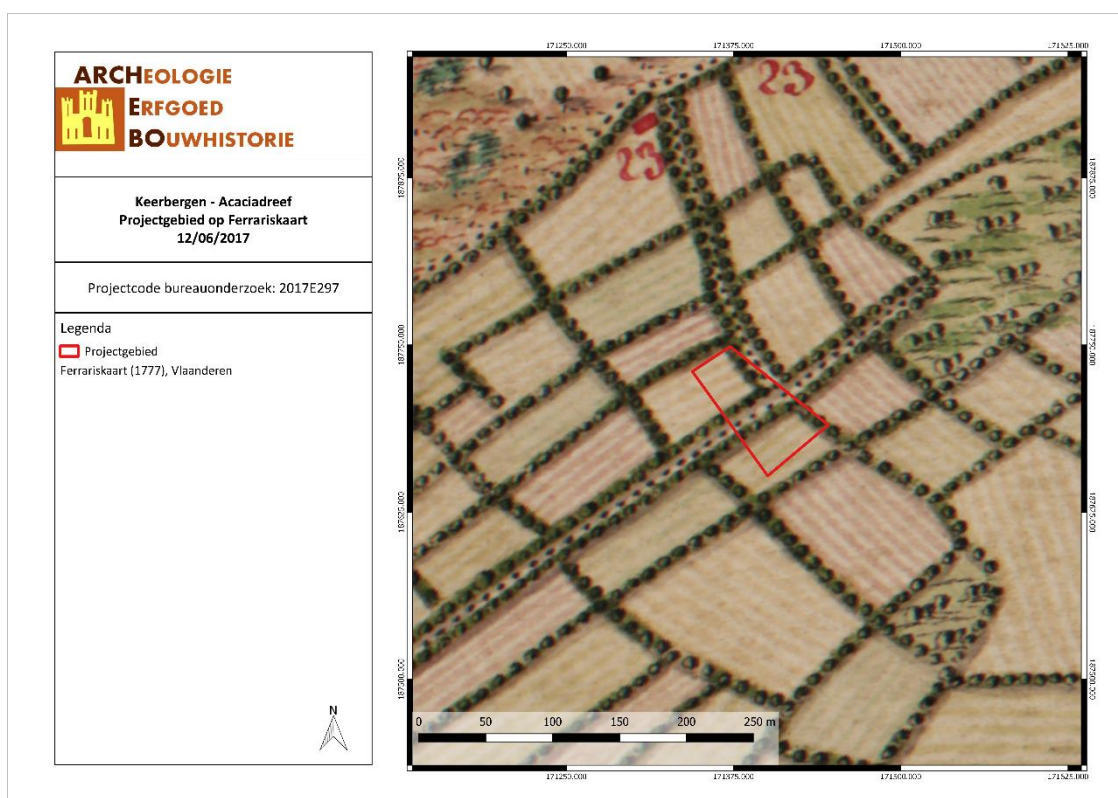
3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

⁸ "Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 556", geraadpleegd 14 juni 2017, <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=556>; "Keerbergen", Wikipedia, 7 april 2017, <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Keerbergen&oldid=48928415>.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart wordt binnen het projectgebied geen bebouwing weergegeven. Het projectgebied ligt binnen bouwland dat begrensd wordt door hagen. In het midden van het gebied, op een west-oostas, loopt een pad dat eveneens afgebakend wordt door hagen.

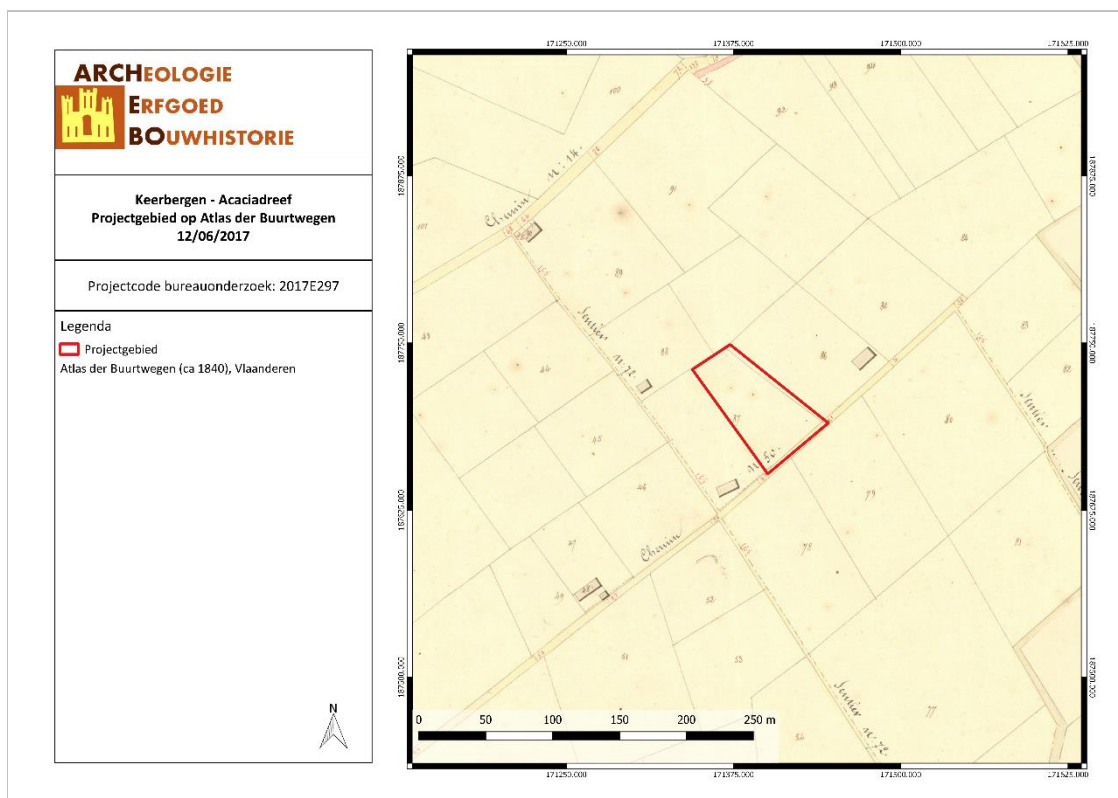
KEAC/17/06/12/16 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.⁹ In de Atlas der Buurtwegen is te zien dat aan de zuidoostelijke grens van het projectgebied een doodlopende weg ligt. Het nummer 50 (huidig huisnummer) wordt ook weergegeven. Parallel met de zuidwestelijke

⁹ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

grens van het projectgebied loopt een voetweg (Sentier) en in de omgeving zijn enkele gebouwen weergegeven.

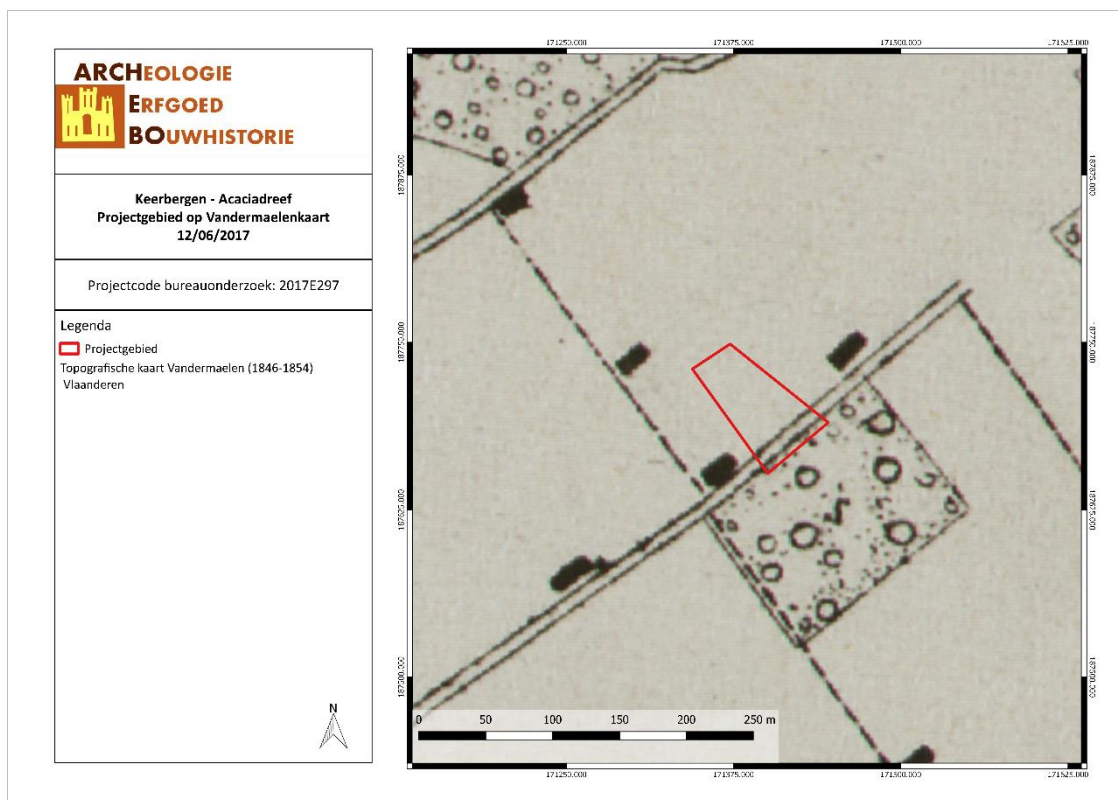

KEAC/17/06/12/17 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).

De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "Carte topographique de la Belgique", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1 : 20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778.¹⁰ Op de Vandermaelenkaart grenst een naaldbos aan de zuidoostelijke grens van het projectgebied. De bebouwing en wegen die in de omgeving liggen zijn nog steeds hetzelfde.

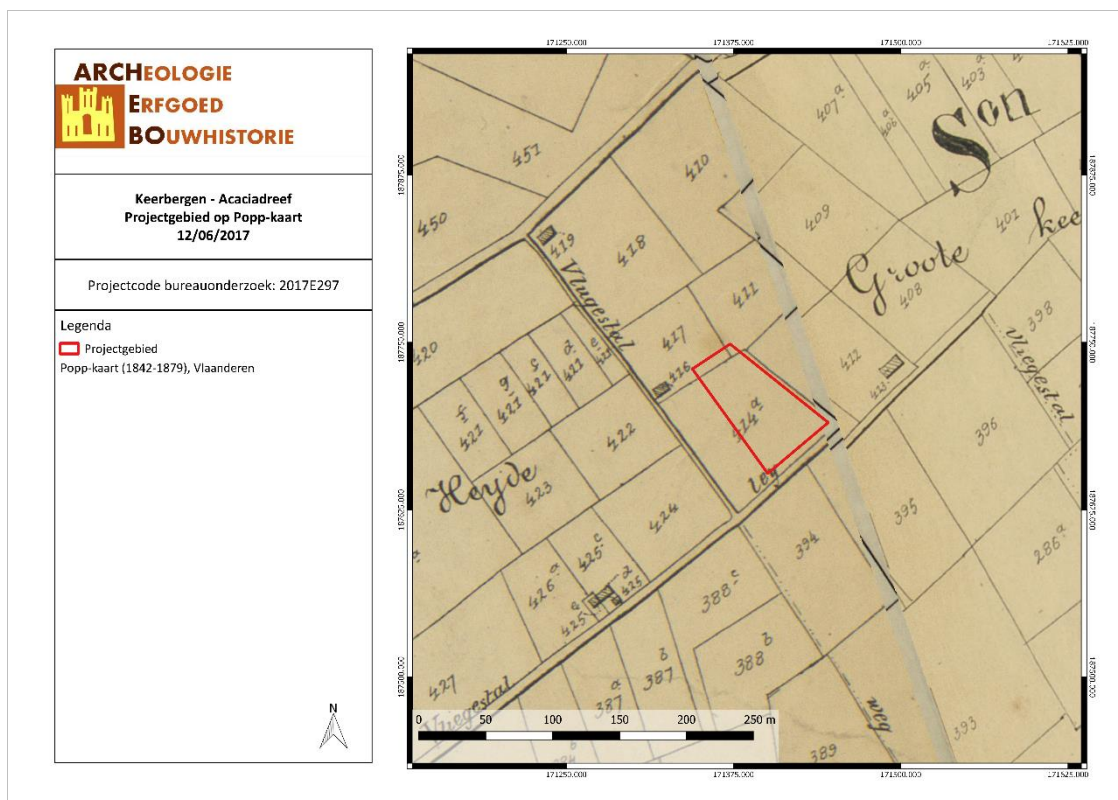
¹⁰ Wikipedia, "Vandermaelenkaarten", online encyclopedie, Wikipedia, geraadpleegd 7 december 2016, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

KEAC/17/06/12/18 - Digitale aanmaak

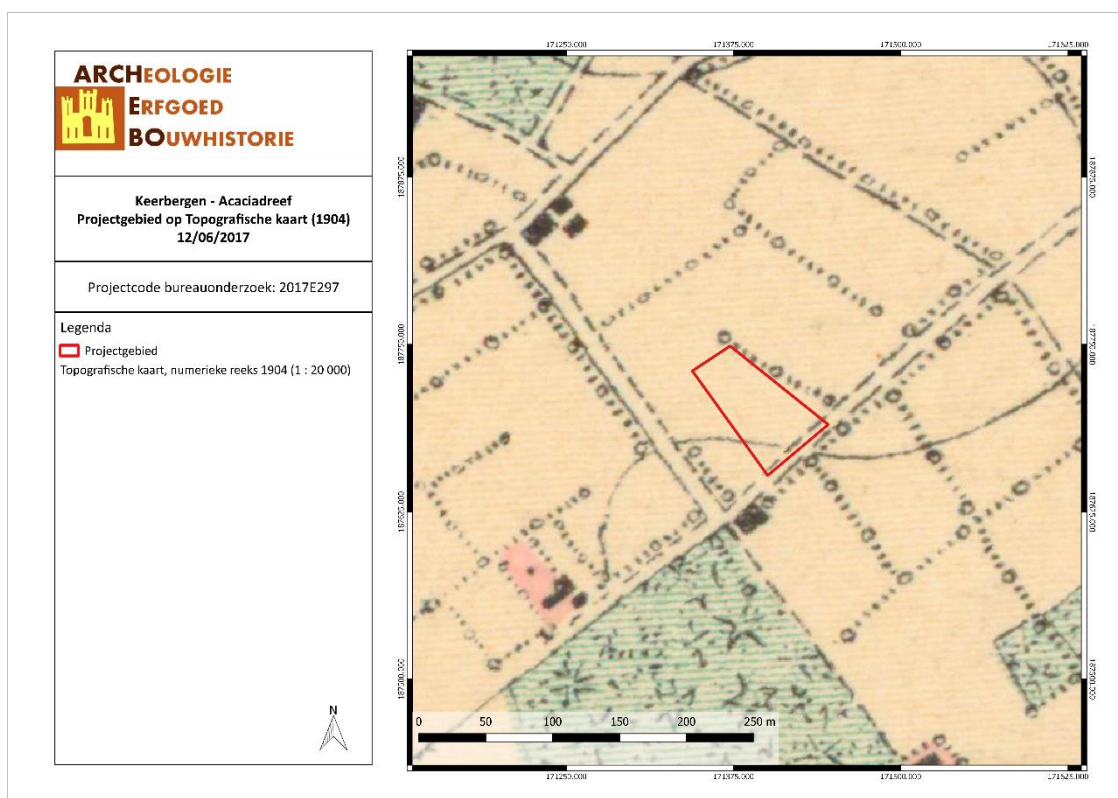
Figuur 24: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017).

Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Deze kaarten waren een gecommmercialiseerde versie van het toenmalig kadaster van België en bevatten vele gegevens over gronden en percelen. Zij werden gedrukt in lithografie of steendruk. Nadat Philippe Vandermaelen al in 1836 toelating had gekregen om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen, kreeg ook Popp deze toelating in 1842. In de tien jaar daarop maakte hij voor 1700 gemeenten in België de leggers en kadastrale plannen. Door het overlijden van Popp werd zijn Atlas cadastral parcellaire de la Belgique niet afgemaakt. Het projectgebied blijft ook onbebouwd op de Popp-kaart. Het naaldbos dat ten zuidoosten/ten zuiden van het gebied lag is verdwenen, net zoals het gebouw dat links van het projectgebied stond. In de ruime omgeving wordt het projectgebied omringd door heide.

KEAC/17/06/12/19 - Digitale aanmaak

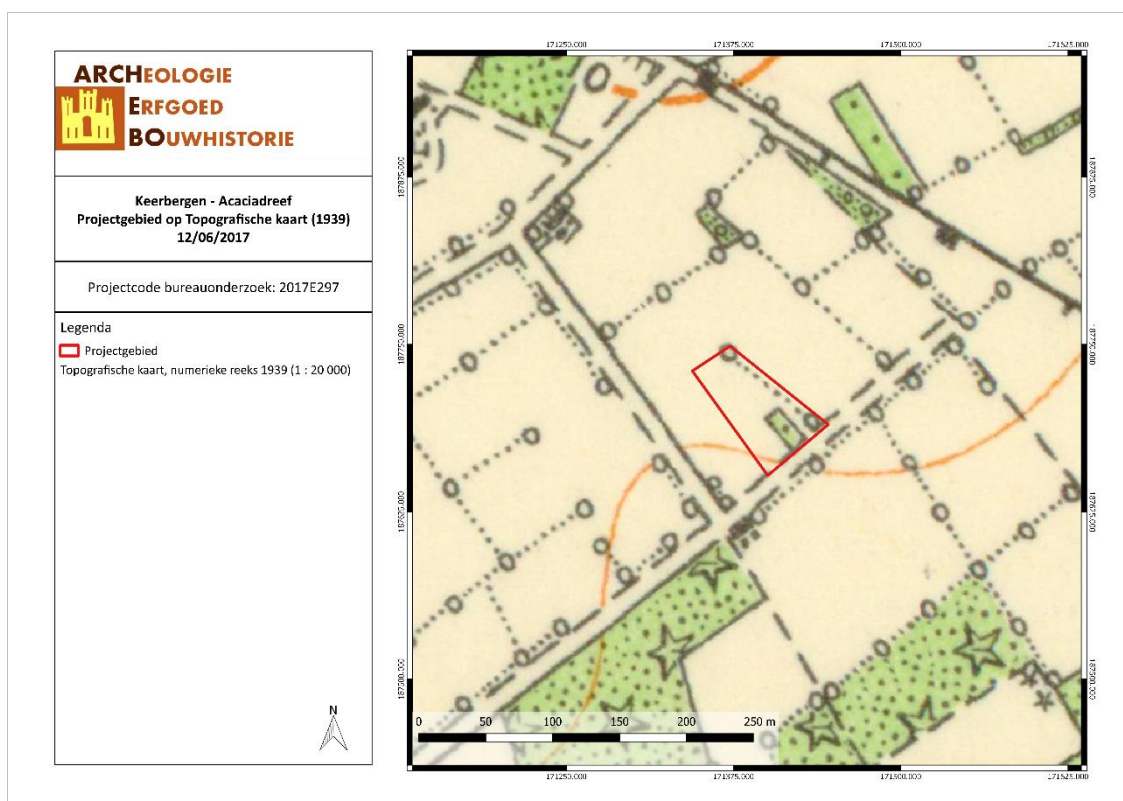
Figuur 25: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2017).

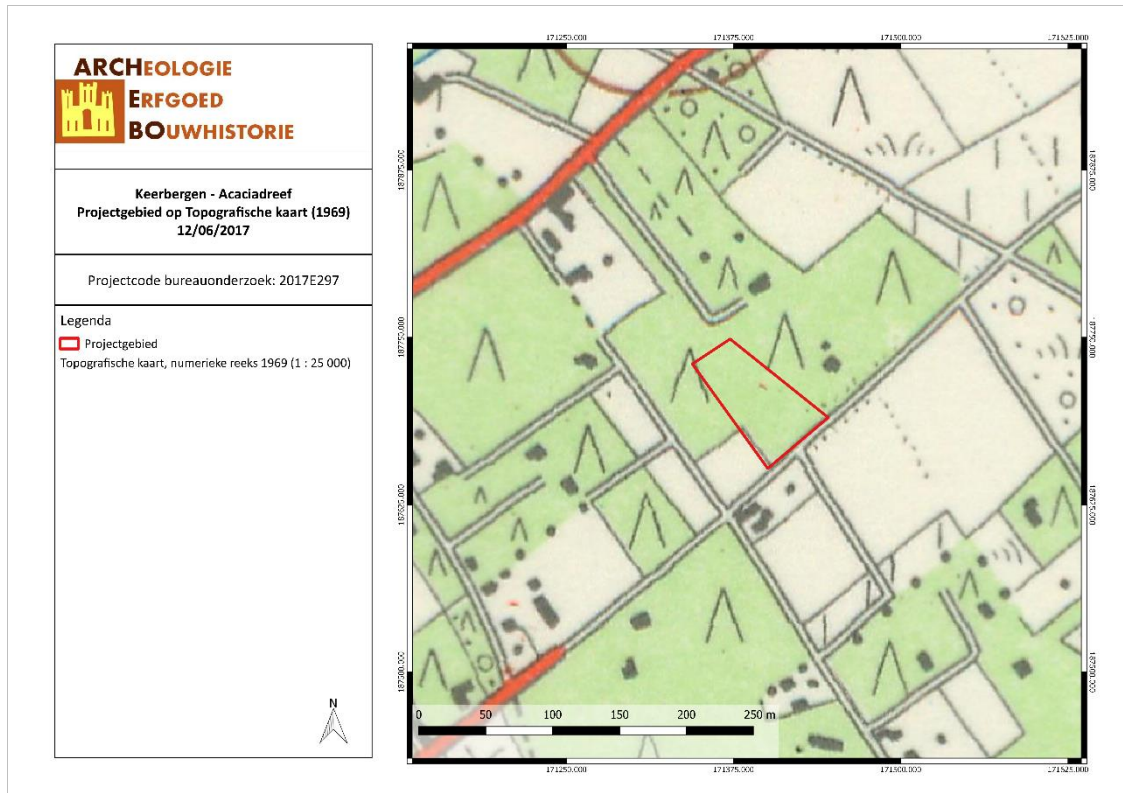
KEAC/17/06/12/20 - Digitale aanmaak

Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2017).

Tussen 1904 en 1939 wordt een klein bos aangelegd in het zuiden van het projectgebied. Dit bosgebied zal verder uitgebreid worden doorheen de 20ste eeuw. Tussen 1969 en 1981 worden bospaden aangelegd.

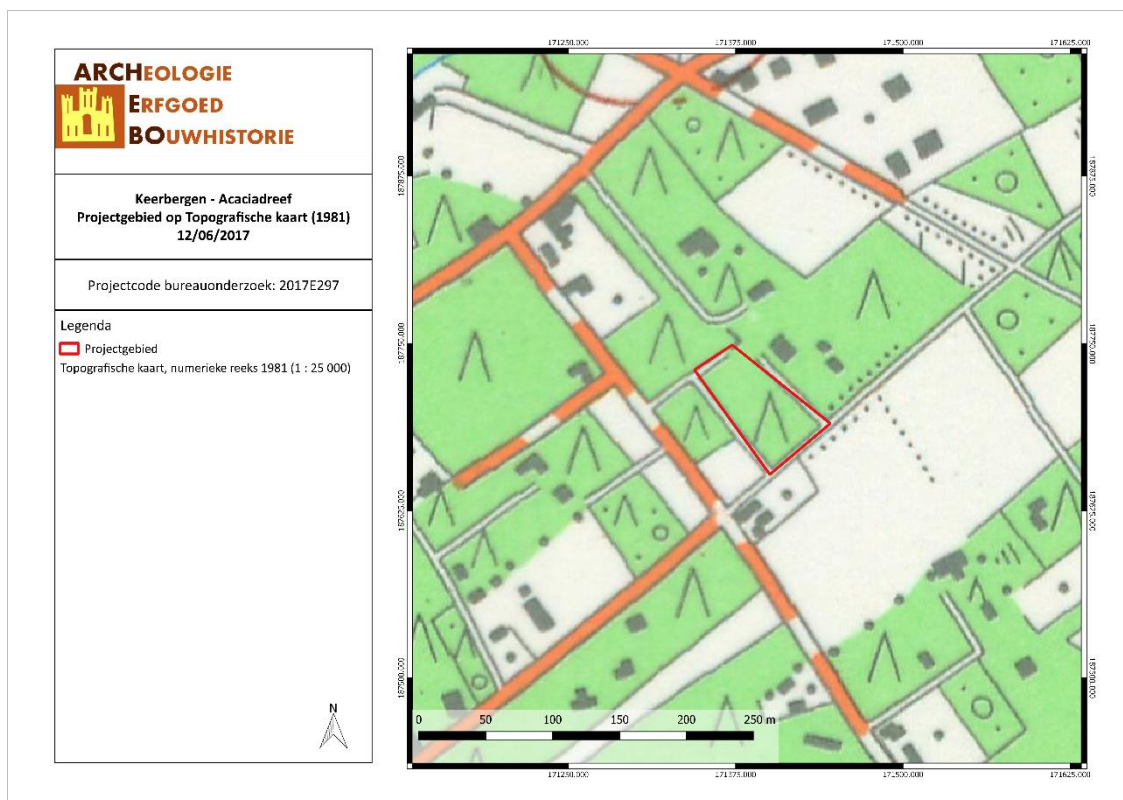

KEAC/17/06/12/21 - Digitale aanmaak

Figuur 27: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2017).

KEAC/17/06/12/22 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2017).

KEAC/17/06/12/23 - Digitale aanmaak

Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 (Cartesius, 2017).

3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied geen bebouwing aanwezig is geweest. In de ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich eveneens geen archeologische waarden. Op ca. 550 m ligt de Dijlevallei tussen Haacht en Wijgmaal, een landschap dat opgenomen en deels beschermd is als landschappelijk erfgoed.

Het feit dat er geen archeologische waarden in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied werden aangetroffen, wil niet zeggen dat de kans op het aantreffen van archeologische sporen op het onderzoeksgebied onbestaande is. Mogelijk werd in de omgeving nooit geprospecteerd of vonden er tot nog toe simpelweg geen archeologische onderzoeken plaats.

4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1 ALGEMEEN

Naar aanleiding van een verkavelingsaanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Pieter Goeron een archeologienota opgemaakt voor de verkaveling van een perceel aan de Acaciadreef in Keerbergen. Het bestaand perceel wordt opgedeeld in drie loten, waarvan het achterste deel buiten de verkaveling valt. Het voorste deel wordt opgedeeld in twee percelen die elk worden voorzien van een bouwzone van ca. 240 m². Het hele projectgebied is ca. 4.320 m² groot. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het projectgebied niet bebouwd is geweest. Het bodemarchief binnen het projectgebied is wel verstoord geweest doordat het gebied in de 18de eeuw als bouwland werd gebruikt en door de aanleg van een bos met bospaden in de loop van de 20ste eeuw.

4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er geen bebouwing aanwezig is geweest binnen het projectgebied. In de 18de eeuw werd het nog gebruikt als bouwland, in de loop van de 20ste eeuw werd een naaldbos en bospaden aangelegd.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich geen gekende archeologische waarden. Op ca. 550 m ligt de Dijlevallei tussen Haacht en Wijgmaal, een landschap dat opgenomen en deels beschermd is als landschappelijk erfgoed.

2. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied geen gebouwen hebben gestaan.

3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het projectgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?*

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren. In de ruime omgeving van het projectgebied bevinden zich immers geen gekende archeologische waarden. Dit wil echter niet zeggen dat de kans op het aantreffen van archeologie binnen het onderzoeksgebied nihil is; mogelijk werd in de omgeving nooit geprospecteerd of vond er geen archeologisch onderzoek plaats.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

De aanleg van het naaldbos tussen 1939 en 1981 kan voor verstoring van het bodemarchief hebben gezorgd. Andere verstoringen in het verleden zijn niet in kaart gebracht.

4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

Voor het terrein is door de opdrachtgever, Pieter Goeron, een verkavelingsaanvraag ingediend. Het perceel aan de Acaciadreef in Keerbergen zal in drie loten opgedeeld worden. Het achterste deel van het perceel valt buiten de verkaveling, het voorste deel wordt in twee percelen opgedeeld, elk voorzien van een bouwzone van ca. 240 m². Het hele projectgebied is ca. 4.320 m² groot. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het projectgebied niet bebouwd is geweest.

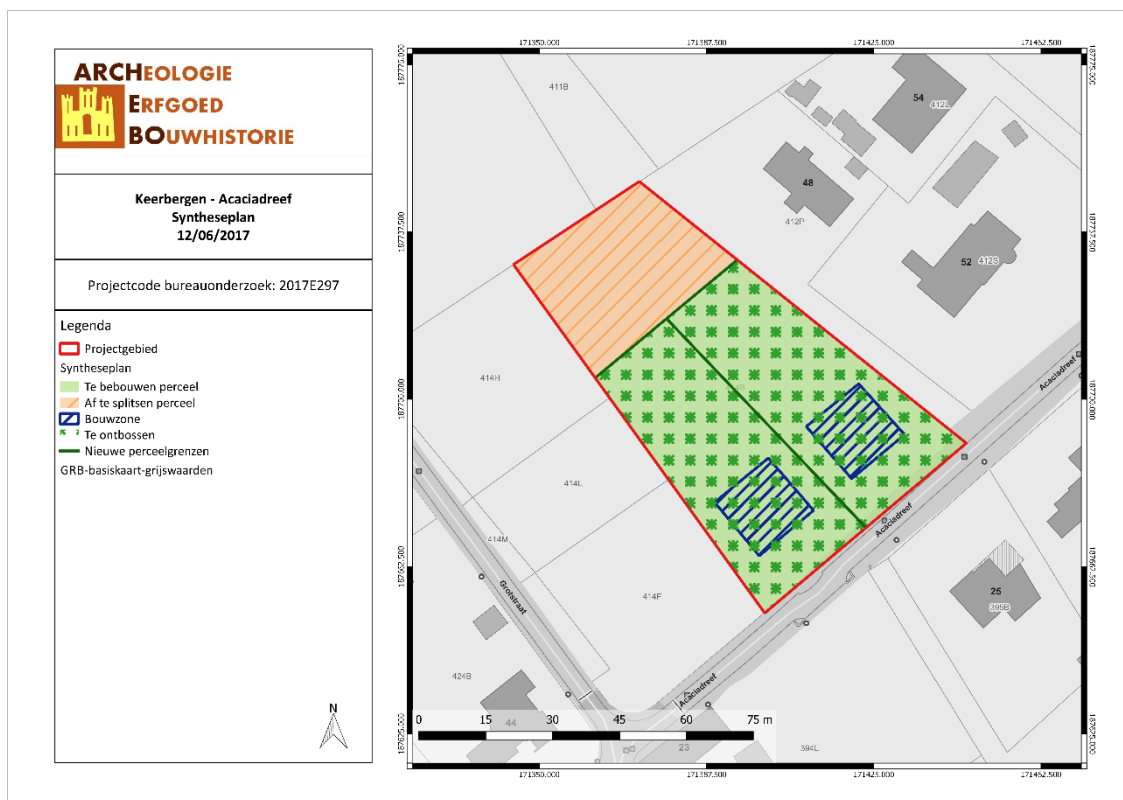
In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich geen gekende archeologische waarden. Dit wil evenwel niet zeggen dat de kans om archeologie aan te treffen binnen het onderzoeksgebied onbestaande is; mogelijk werd er nooit geprospecteerd of vond er tot nog toe geen archeologisch onderzoek plaats. Op ca. 550 m ligt de Dijlevallei tussen Haacht en Wijgmaal, een landschap dat opgenomen en deels beschermd is als landschappelijk erfgoed.

Aan de hand van het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het projectgebied geen gebouwen hebben gestaan. Het gebied werd wel verstoord in de 18de eeuw doordat het gebruikt werd als bouwland en tussen 1939 en 1981 door de aanleg van een naaldbos en van enkele bospaden. De bodemkaart karteert het projectgebied als naaldbos, akkerbouw en weiland. Het bodemtype is IScm(g), een matig droge, lemige zandgrond met diepe antropogene humus A horizont, een leemsubstraat op geringe diepte en met een grijs plaggendek.

4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Het projectgebied en bestaand perceel zal opgedeeld worden in drie delen. Het achterste deel valt buiten de verkaveling. Het voorste deel zal in twee percelen opgedeeld worden en elke voorzien worden van een bouwzone van ca. 240 m², zoals te zien is op het syntheseplan.

In het projectgebied zijn geen archeologische waarden gekend. Toch wil dit niet zeggen dat de kans op archeologie nihil is. Er ligt op ca. 550 m wel landschappelijk erfgoed, namelijk de Dijlevallei tussen Haacht en Wijgmaal. De bodem kan verstoord zijn door het gebruik als bouwland in de 18de eeuw en door de aanleg van een naaldbos en bospaden in de loop van de 20ste eeuw.

KEAC/17/06/12/24 - Digitale aanmaak

Figuur 30: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2017).

4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch niveau zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

5 BIBLIOGRAFIE

Publicaties:

Baeyens, L. *Bodemkaart van België - Verklarende tekst bij het kaartblad Putte 59W*. Instituut tot aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw, 1975.

Bogemans, Frieda, en Marc Van Molle. *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart - Kaartblad 24, Aarschot*. Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijdommen, 2007.

Gullentops, F., en L. Wouters. *Delfstoffen in Vlaanderen*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBL, 1996.

Laga, Pieter, Stephen Louwye, en Stéphane Geets. *Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)*. Geologica Belgica 4, 2001.

Van Ranst, E, en C Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1 : 20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Dijlevallei tussen Wijgmaal en Haacht". *Inventaris Onroerend Erfgoed*, 2017. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/300492>.

Geopunt Vlaanderen. "Atlas der Buurtwegen". Geraadpleegd 2 januari 2017. <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Inventaris Onroerend Erfgoed". Geraadpleegd 14 juni 2017. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>.

"Keerbergen". *Wikipedia*, 7 april 2017. <https://nl.wikipedia.org/w/index.php?title=Keerbergen&oldid=48928415>.

"Maurits Gysseling: Toponymisch Woordenboek (1960) p. 556". Geraadpleegd 14 juni 2017. <http://bouwstoffen.kantl.be/tw/facsimile/?page=556>.

Wikipedia. "Vandermaelenkaarten". Online encyclopedie. *Wikipedia*. Geraadpleegd 7 december 2016. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

6 FIGURENLIJST

Figuur 1: Criteria bij verkavelingsvergunningen	4
Figuur 2: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017) .	6
Figuur 3: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	6
Figuur 4: Straatkant perceel aan de Acaciadreef (Google Street View, 2017)	8
Figuur 5: Zuidwestelijke zijde van het perceel aan de Acaciadreef (Google Street View, 2017)	8
Figuur 6: Situering van het projectgebied op Orthofoto (Geopunt, 2017).....	8
Figuur 7: Ontwerpplannen voor de verkavelingsaanvraag (Pieter Goeron, 2017)	9
Figuur 8: Situering van het projectgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2017)	9
Figuur 9: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2017).	10
Figuur 10: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2017).	11
Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NO-ZW richting (Geopunt, 2017).	11
Figuur 12: Keerbergen aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2017)	12
Figuur 13: Situering van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (DOV, 2017).....	13
Figuur 14: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000 (DOV, 2017).	14
Figuur 15: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).	14
Figuur 16: Situering van het projectgebied op de Quartairgeologische kaart 1/50.000 (DOV, 2017).	15
Figuur 17: Situering van het projectgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2017).	16
Figuur 18: Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2017).....	16
Figuur 19: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2017).....	17
Figuur 20: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2017).	18
Figuur 21: Kaart met situering van het onderzoeksgebied en IOE-relicten op GRB-basiskaart (AOE, 2017)	19
Figuur 22: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2017).	20
Figuur 23: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2017).	21
Figuur 24: Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2017).	22
Figuur 25: Situering van het projectgebied op de Poppkaart (Geopunt, 2017).	23
Figuur 26: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1904 (Cartesius, 2017).....	23
Figuur 27: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2017).....	24
Figuur 28: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2017).....	24
Figuur 29: Situering van het projectgebied op de Topografische kaart van 1981 (Cartesius, 2017).....	25
Figuur 30: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2017).	28

7 PLANNENLIJST

KEAC/17/06/12/1 - Digitale aanmaak	6
KEAC/17/06/12/2 - Digitale aanmaak	6
KEAC/17/06/12/3 - Digitale aanmaak	8
KEAC/17/06/12/4 - Digitale aanmaak	9
KEAC/17/06/12/5 - Digitale aanmaak	10
KEAC/17/06/12/6 - Digitale aanmaak	11
KEAC/17/06/12/7 - Digitale aanmaak	12
KEAC/17/06/12/8 - Digitale aanmaak	13
KEAC/17/06/12/9 - Digitale aanmaak	14
KEAC/17/06/12/10 - Digitale aanmaak	15
KEAC/17/06/12/11 - Digitale aanmaak	16
KEAC/17/06/12/12 - Digitale aanmaak	16
KEAC/17/06/12/13 - Digitale aanmaak	17
KEAC/17/06/12/14 - Digitale aanmaak	18
KEAC/17/06/12/15 - Digitale aanmaak	19
KEAC/17/06/12/16 - Digitale aanmaak	20
KEAC/17/06/12/17 - Digitale aanmaak	21
KEAC/17/06/12/18 - Digitale aanmaak	22
KEAC/17/06/12/19 - Digitale aanmaak	23
KEAC/17/06/12/20 - Digitale aanmaak	23
KEAC/17/06/12/21 - Digitale aanmaak	24
KEAC/17/06/12/22 - Digitale aanmaak	24
KEAC/17/06/12/23 - Digitale aanmaak	25
KEAC/17/06/12/24 - Digitale aanmaak	28